

AUTORA PERSONISKO TIESĪBU PĀREJAS PROBLĒMJAUTĀJUMI LATVIJĀ

POINTS AT ISSUE IN TRANSFER OF AUTHOR'S MORAL RIGHTS IN LATVIA

Sintija Zalāne, *Mg. iur.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes *PhD* pretendente

Summary

According to the Copyright Law, an author's moral rights are non-transferable during their lifetime. After the author's death, only the right to disclose the work passes to the heirs. The remaining moral rights do not pass to the heirs – they can only protect these rights but not enforce them (for example, heirs cannot revoke a work that was disclosed during the author's lifetime, though they can take action if the author's moral rights are infringed). The legislator has deliberately limited the transferability of these rights by giving heirs solely the right to protect their moral rights, without conferring full powers to exercise them. Consequently, the heirs' rights concerning the author's non-transferable moral rights is restricted to their protection, not their active exercise.

Atslēgvārdi: autortiesības, autora personiskās tiesības, Autortiesību likums, mantiņnieki, tiesību pāreja

Keywords: copyright, moral rights of the author, Copyright Law, heirs, transfer of rights

Ievads

Saskaņā ar Latvijas Autortiesību likumu, “autors ir fiziska persona, kuras radošās darbības rezultātā radīts konkrēts darbs”¹. Par darbu minētā likuma izpratnē tiek uzskatīts “autora radošās darbības rezultāts literatūras, zinātnes vai mākslas jomā, neatkarīgi no tā izpaušmes veida, formas un vērtības”². Atbilstoši likumā nostiprinātajiem autortiesību principiem “autortiesības pieder autoram, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs ir pabeigts”³, kas nozīmē, ka autortiesības darba autoram rodas automātiski un nav atkarīgas no publiskas (valsts noteiktas) reģistrācijas vai citiem administratīviem izpildes nosacījumiem. Turklāt “autortiesības ir būtiskas gan individuālajam tiesību īpašniekam, gan sabiedrībai kopumā”⁴. Tādējādi tiesību

¹ Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 1. panta 1. punkts. [aplūkots 15.02.2025.]

² Turpat, 1, 1. panta 2. punkts.

³ Turpat, 1, 2. panta pirmā daļa.

⁴ Seville C. EU Intellectual Property Law and Policy. Cheltenham / Northampton: Edward Elgar Publishing, Inc., 2009, p. 325.

pārejas jautājums ir īpaši nozīmīgs intelektuālā īpašuma tiesību kontekstā, jo tas skar gan autora, gan viņa mantinieka intereses pēc autora nāves.

Lai gan “kontinentālās Eiropas valstīs ir atšķirīgi atrisinājušas teorētisko problēmu, vai personiskās tiesības kopā ar mantiskajām tiesībām ir daļa no vienām neatņemamām autoru tiesībām, vai arī tās ir patstāvīgas tiesības papildus mantiskajām tiesībām”⁵. Bernes konvencijā par literatūras un mākslas darbu aizsardzību (turpmāk – Bernes konvencija) nav pausta nekāda nostāja šajā jautājumā.⁶ Tomēr Latvijas Republika kā viena no Bernes konvencijas Savienības valstīm Autortiesību likuma 2. panta piektajā daļā skaidri nostiprinājusi principu, ka “autortiesībām ir personisku un mantisku tiesību raksturs”⁷. Kā norādīts, “autora personiskajām tiesībām ir jābūt neatkarīgām no parastajām mantiskajām tiesībām, un tām jāpaliek autoram arī pēc tam, kad viņš ir nodevis savas mantiskās tiesības”⁸. Notingemas Universitātes intelektuālā īpašuma tiesību profesors Pols Torremanss (*Paul Torremans*) savā pētījumu rokasgrāmatā uzsver, ka “šis nav autortiesību likums, tas ir *autora* likums”⁹. “Personiskās tiesības sniedz tiesisku atzīšanu autora īpašajām attiecībām ar viņa paša darbu”¹⁰, tādējādi apliecinot ciešo saikni starp šīm tiesībām, autora personību un viņa gribu. Tās ir autonomas un pastāv neatkarīgi no mantiskajām tiesībām.

Tomēr “pēc monisma teorijas principiem autortiesības veido vienotu sistēmu, nevis divas dažādas tiesības. Monistu – personālistu – doktrīna uzsver, ka autortiesības ir pirmām kārtām autora nemantiskās tiesības, no kurām tiek atvasinātas autora mantiskās tiesības”¹¹. Tādējādi Latvijas tiesību sistēmā nostiprinātais personisko un mantisko tiesību duālisms aplicina, ka autortiesību aizsardzības pamatā ir pats darba autors un viņa personība radošā darba procesā, savukārt mantiskās tiesības kalpo kā šo personisko tiesību dabisks paplašinājums.

Līdz ar to šajā rakstā tiks analizēti problēmjautājumi, kas saistīti ar autora personisko tiesību pāreju pēc viņa nāves un šādu tiesību pārejas regulējumu Latvijā. Tādējādi raksta mērķis ir noskaidrot:

- 1) vai autora personiskās tiesības vispār var pāriet un, ja var, tad kādos apstākļos. Lai to noskaidrotu, ir nepieciešams izpētīt divus aspektus:
 - (i) vai un kā personiskās tiesības var pāriet jau autora dzīves laikā;
 - (ii) kas notiek ar šīm tiesībām pēc autora nāves;
- 2) kuras personiskās tiesības var pāriet, un kādā veidā tās pāriet. Šeit būtiska ir atšķirība starp:
 - (i) tiesībām, kas autoram piešķirtas jau dzīves laikā un kuras pāriet mantiniekiem tieši;
 - (ii) tiesībām, kuras likumdevējs ir piešķīris mantiniekiem no jauna;

⁵ Lewinski S. von. International Copyright Law and Policy. New York: Oxford University Press, 2008, pp. 132–133, 5.95 (ii) punkts.

⁶ Citēts no: 5, p. 133, 5.95 (ii) punkts.

⁷ Ibid., 1, 2. panta piektā daļa.

⁸ The World Intellectual Property Organization. WIPO Intellectual Property Handbook: Policy, Law and Use. WIPO publication, 2004, No. 489 (E), p. 46, 2.201. punkts.

⁹ Paul Torremans. Copyright Law. A Handbook of Contemporary Research. Edward Elgar Publishing, Inc., 2007, p. 20.

¹⁰ Mira T. Sundara Rajan. Moral Rights. Principles, Practice and New Technology. New York: Oxford University Press, Inc., 2011, p. 4.

¹¹ Grudulis M. Ievads autortiesībās. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2006, 97. lpp.

- 3) kā tiek nodrošināta personisko tiesību aizsardzība, ja tiesību pāreja nenotiek. Šajā aspektā uzmanība tiks pievērsta galvenajai problēmai – vai pastāv mantinieku tiesību ierobežojums attiecībā uz autora personiskajām tiesībām pēc autora nāves.

Papildus autore vēlas precizēt, ka šajā rakstā netiks apskatīti ar mantošanu saistītie jautājumi, tostarp bezmantinieku mantas pāreja valstij, jo tie ir ārpus šī raksta tematiskā ietvara.

1. Vai autora personiskās tiesības vispār var pāriet un, ja var, tad kādos apstākļos

Saseksas Universitātes intelektuālā īpašuma tiesību lektors Dr. Andress Gvadamuss (*Andres Guadamuz*) savā pētījumu ziņojumā “Comparative Analysis of National Approaches on Voluntary Copyright Relinquishment” (“Nacionālo pieeju salīdzinošā analīze par brīvprātīgu atteikšanos no autortiesībām”) norāda, ka “personiskās tiesības ir raksturīgas personai, tās bieži tiek uzskatītas par atsevišķām no mantiskajām tiesībām. Lai gan pēdējās tiesības var nodot, pirmās lielākoties nevar. Ja personiskās tiesības ir neatņemamas, tad no tām nebūs iespējams atteikties, tāpēc rodas brīvprātīgas autortiesību atteikšanās problēma”¹². Saskaņā ar Latvijas Autortiesību likumu, autoram pastāv brīvprātīga autortiesību atteikšanās – piemēram, autoram ir tiesības pieprasīt pseidonīma lietošanu vai anonimitāti, neizmantojot ar Autortiesību likumu piešķirtās personiskās tiesības uz vārdu. Taču šajā nodaļā nepieciešams padziļināti aplūkot, vai Latvijas tiesību sistēmā ir paredzēta autora personisko tiesību nodošana, un, ja tāda iespēja pastāv, tad kādos apstākļos šīs tiesības var tikt nodotas un kādiem tiesību subjektiem.

1.1. Autora dzīves laikā

Aplūkojot Latvijas Autortiesību likumā noteikto, saskaņā ar Autortiesību likuma 14. panta otrās daļas noteikto, neviena no autora personiskajām tiesībām autora dzīves laikā nevar pāriet citai personai.¹³ Līdz ar to šīs tiesības nav nododamas, kā arī citā veidā atsavināmas un paliek tikai un vienīgi autora rīcībā visā viņa dzīves laikā.

Raksta autore piekrit zvērināta advokāta Māra Grudulļa grāmatā “Ievads autortiesībās” paustajam viedoklim un norāda, ka “nemantiskās tiesības mēdz dēvēt arī par autora personiskajām tiesībām”¹⁴, un, “tā kā šo tiesību uzdevums ir garantēt tikai un vienīgi darba autora un nevis citu tiesību īpašnieku intereses, šīs tiesības likumos tiek formulētas kā personiskas (neatsavināmas) un nemantiskas (tām nav mantiska ekvivalents). Formulējums nodrošina to, ka tiesības autoram nekad netiks atņemtas un arī autors pats tās nevarēs atsavināt”¹⁵. “Šeit jāņem vērā, ka autortiesību doktrīna nekad nav atzinusi iespēju, ka nemantiskās tiesības faktiskā autora dzīves

¹² Citēts no: Andres Guadamuz. Comparative Analysis of National Approaches on Voluntary Copyright Relinquishment. 2014. p. 13, 2.3.2. punkts (CDIP/13/INF/6 pielikums). Pieejams: <https://tind.wipo.int/record/28965?v=pdf> [aplūkots 20.02.2025.]

¹³ Citēts no: Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 14. panta otrā daļa [aplūkots 15.02.2025.]

¹⁴ Grudulis M. 2006, 99. lpp.

¹⁵ Turpat, 14, 100. lpp.

laikā varētu tikt attiecinātas uz kādu citu personu, kā arī nekad nav pieļāvusi iespēju, ka šīs tiesības varētu attiecināt uz juridisku personu.”¹⁶

Raksta autore var secināt, ka Latvijas Autortiesību likums stingri aizsargā autora personiskās tiesības, nepieļaujot to pāreju uz citiem tiesību subjektiem autora dzīves laikā. Šī likumdevēja nostāja atspoguļo autora tiesību neaizskaramību un garantē autora pilnīgu kontroli pār savu darbu un tā izmantošanu. Turklāt saskaņā ar Autortiesību likuma 7. panta otro daļu “autortiesību subjekti var izmantot savas tiesības paši vai ar savu pārstāvju starpniecību (arī ar kolektīvā pārvaldījuma organizāciju starpniecību)”¹⁷. Tātad autors var realizēt un aizstāvēt savas personiskās tiesības patstāvīgi vai ar pilnvarota pārstāvja starpniecību, piemēram, pilnvarojot nozares speciālistus tiesību aizsardzībai vai to realizācijai. Tomēr praksē rodas jautājumi par to, kā šīs tiesības tiek aizsargātas pēc autora nāves, jo tiesību subjekts – pats autors – vairs nav klātesošs.

1.2. Pēc autora nāves

Autortiesību likuma 16. pants regulē jautājumus par autora tiesību pāreju. Likumdevējs minētā panta pirmajā daļā no visiem autortiesību subjektiem, kas noteikti minētā likuma 7. pantā, proti, “darba autors, līdzautori, ieskaitot audiovizuāla darba autorus, atvasināto darbu autori, viņu mantinieki un citi autora tiesību pārnēmēji”¹⁸, ir paredzējis, ka tikai autora mantiniekiem kā personisko tiesību izliešanas subjektiem var pāriet autora dzīves laikā pastāvošās personiskās tiesības.

Atbilstoši Bernes konvencijas 6.bis panta otrās daļas norādītajam personiskās tiesības, kas piešķirtas autoram saskaņā ar 6.bis panta pirmo daļu, pēc viņa nāves var izmantot personas vai iestādes, kas pilnvarotas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā tiek pieprasīta aizsardzība.¹⁹ Minētā panta daļa “ļauj valsts tiesību aktos, ja tiek pieprasīta aizsardzība, noteikt personas vai iestādes, kuras var īstenot tiesības saskaņā ar personiskajām tiesībām pēc autora nāves vai mantisko tiesību izbeigšanās”²⁰. Kā norāda Māris Grudulis, “tie var būt gan autora mantinieki, legatāri, speciāli tam ieceltas personas, pārdzīvojušais laulātais, attiecīgi pilnvarotas valsts vai privātas institūcijas, kā arī jebkura cita persona, kurai attiecīgās valsts likumdošana atvēl šo tiesību realizāciju”²¹. No minētā izriet, ka, pamatojoties uz Autortiesību likuma 16. panta pirmās daļas formulējumu, ar jēdzienu “mantinieki” tiek saprasti ne tikai paši mantinieki, bet arī citi autora tiesību pārnēmēji, piemēram, legatāri, speciāli ieceltas personas un attiecīgas institūcijas, kas ir pilnvarotas veikt šo tiesību aizsardzību un realizāciju.

¹⁶ Grudulis M. 2006, 14, 73. lpp.

¹⁷ Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 7. panta otrā daļa. [aplūkots 15.02.2025.]

¹⁸ Turpat, 17, 7. panta pirmā daļa.

¹⁹ Citēts no: Bernes konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību. Pieņemta: 09.09.1886., grozīta: 28.09.1979., 6. bis panta otrā daļa.

²⁰ World Intellectual Property Organization. Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. WIPO Publication No. 615(E), 1978, p. 43, 6 bis.9.

²¹ Grudulis M. 2006, 108. lpp.

2. Kuras personiskās tiesības var pāriet, un kādā veidā tās pāriet

2.1. Autora personiskās tiesības dzīves laikā

Lai noskaidrotu, kuras personiskās tiesības var pāriet mantiniekiem, vispirms ir nepieciešams aplūkot, kādas personiskās tiesības likumdevējs ir piešķīris autoram viņa dzīves laikā. Autortiesību likuma 14. panta pirmajā daļā ir nostiprinātas neat-savināmas autora dzīves laikā personiskās tiesības uz:

- 1) autorību, kas ir skaidrojama kā tiesības tikt atzītam par darba autoru²²; “Autorība ir juridisks fakts, proti, personas, kas radījusi darbu, saikne ar šo darbu”²³;
- 2) “izlemšanu, vai darbs tiks izziņots un kad tas tiks izziņots”²⁴, “autoram ir eks-kluzīvas tiesības izlemt, vai un kādā veidā viņa darbs tiks publiski izrādīts”²⁵;
- 3) “darba atsaukšanu – tiesības pieprasīt, lai darba izmantošana tiek pārtraukta, ar noteikumu, ka autors sedz zaudējumus, kas pārtraukšanas dēļ radušies izmantotājam”²⁶;
- 4) “vārdu – tiesības pieprasīt, lai viņa vārds būtu pienācīgi norādīts visās kopijās un jebkurā ar viņa darbu saistītā publiskā pasākumā, vai pieprasīt pseido-nīma lietošanu vai anonimitāti”²⁷;
- 5) “darba neaizskaramību – tiesības atļaut vai aizliegt izdarīt jebkādas pārveido-jumus, grozījumus un papildinājumus gan pašā darbā, gan tā nosaukumā”²⁸. “Lai gan darba parastas izmantošanas gaitā veikto izmaiņu piemēri parasti nav uzskatāmi par personisko tiesību pārkāpumiem, tie nav pilnībā atbrīvoti no”²⁹ autora tiesībām iebilst pret jebkādu modifikāciju;
- 6) “pretdarbību (arī uz vienpusēju atkāpšanos no līguma, neatlīdzinot zaudēju-mus) jebkurai sava darba izkropļošanai, sagrozīšanai vai citādei pārveidoša-nai, kā arī tādai autora tiesību aizskaršanai, kas var kaitēt autora godam vai cieņai”³⁰.

Ņemot vērā, ka minētās tiesības ir cieši saistītas ar autora personību un viņa gribu, tās nevar pāriet citai personai autora dzīves laikā. Pēc viņa nāves tomēr daļa no šīm tiesībām var tikt realizētas ar autora mantinieku vai nozīmētu personu starpniecību, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus un prasības.

²² Citēts no: Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 14. panta pirmā daļa. [aplūkots 15.02.2025.]

²³ Rozenfelds J. Intelektuālais īpašums. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008, 39. lpp.

²⁴ Turpat, 22, 14. panta pirmā daļa.

²⁵ World Intellectual Property Organization. Guide to the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. WIPO publication, 1978, No. 615(E), pp. 42–43, 6. bis.7. punkts.

²⁶ Ibid., 22.

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Reinbothe J., Lewinski S. von. The WIPO Treaties on Copyright: A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP. Second Edition. UK: Oxford University Press, 2015, p. 514, 9.5.21. punkts.

³⁰ Ibid., 22.

2.2. Likumdevēja piešķirtās tiesības mantiniekiem

No minētajām autora dzīves laikā pastāvošajām personiskajām tiesībām uz likuma pamata mantiniekiem tieši pāriet tikai viena. To nosaka Autortiesību likuma 16. panta pirmās daļas pirmais teikums: “Autora mantiniekiem pāriet tiesības izziņot darbu”³¹. “Izziņošanas tiesība garantē, ka autors var lemt, kāds būs darba liktenis un vai sabiedrība iegūs intelektuālo pieeju darbam, vai arī tas mūžam paliks tai slēpts.”³² “No tā izriet, ka ar izziņošanu saprot darba pirmreizējo paziņošanu publikai, kas var arī nebūt saistīta ar komerciālu interešu apmierināšanu. Publiskošana turpretim allaž vērsta uz komerciālu darba izmantošanu. Darba izziņošanai ir svarīga nozīme darba turpmākajā liktenī.”³³ Tas nozīmē, ka mantinieki kā autora personisko tiesību izlietošanas subjekti iegūst automātisku (uz likuma pamata) tiesību pāreju bez aktīvas nodošanas darbības. Likumdevējs mantiniekiem ir piešķīris tādas pašas tiesības, kādas autoram bija dzīves laikā – proti, izlemt, vai darbs tiks izziņots un kad tas notiks, neatkarīgi no komerciālu interešu apmierināšanas.

Autortiesību likuma 16. panta pirmajā daļā noteiktā tiesību pāreja, kas attiecas tikai uz darba izziņošanu, raisa diskusijas par to, vai patiešām pārējās personiskās tiesības netiek pārmantotas, jo no minētā panta izriet, ka mantiniekiem pāriet tikai tiesības izziņot darbu. Līdz ar to neatkarīgi no likumdevēja iespējamās kļūdas mantiniekiem ir tiesības izmantot tikai vienu no personiskajām tiesībām – darba izziņošanu. Ja mantiniekiem pārietu pilnīgi visas autora personiskās tiesības, tas nozīmētu, ka viņi iegūtu arī tiesības uz darba atsaukšanu, ļaujot izņemt no apgrozības jebkuru autora izziņoto darbu. Tomēr, ja darba atsaukšana nav bijusi autora izteiktā griba dzīves laikā, pēc viņa nāves būtu jāciena autora pieņemtā lēmuma neatgriezeniskums. Līdz ar to izziņots darbs vairs nevarētu tikt atsaukts, bet tikai aizsargāts no mantinieku puses.

3. Kā tiek nodrošināta personisko tiesību aizsardzība, ja tiesību pāreja nenotiek

Kā iepriekšējā nodaļā tika noskaidrots, tikai viena no sešām Autortiesību likumā noteiktajām autora personiskajām tiesībām pāriet mantiniekiem. Tādēļ ir būtiski saprast, kā tiek nodrošināta personisko tiesību aizsardzība attiecībā uz tām autora personiskajām tiesībām, kuras likumdevējs nav atļāvis pāriet mantiniekiem pēc autora nāves.

Saskaņā ar Autortiesību likuma 16. panta pirmās daļas otro teikumu “autora mantiniekiem ir tiesības aizsargāt autora personiskās tiesības”³⁴. Tas nozīmē, ka personiskās tiesības, kas uz likuma pamata nepāriet mantiniekiem, viņiem nav tiesību izmantot vai īstenot, taču viņiem ir pienākums un tiesības nodrošināt šo tiesību aizsardzību. Tā, piemēram, ja pēc autora nāves trešā persona veic darbības, kas apdraud autora godu vai cieņu, piemēram, sagrozot vai kropļojot darbu, mantiniekiem

³¹ Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 16. panta pirmā daļa. [aplūkots 15.02.2025.]

³² Grudulis M. 2006, 101. lpp.

³³ Rozenfelds J. 2004, 41. lpp.

³⁴ Autortiesību likums: LV likums. Pieņemts 06.04.2000., 16. panta pirmā daļa. [aplūkots 23.03.2025.]

ir tiesības vērsties tiesā, pieprasot atjaunot darba sākotnējo versiju un aizliegt tā izplatīšanu sagrozītā veidā. Tādējādi aizsargājot autora personiskās tiesības uz darba neaizskaramību un nodrošinot viņa reputācijas aizsardzību arī pēc nāves, lai gan mantiniekiem nav tiesību pilnīgi realizēt šīs tiesības tā, kā to varētu darīt pats autors savā dzīves laikā.

Aplūkojot Māra Grudulja grāmatā “Ievads autortiesībās” pausto, “interesants ir fakts, ka vairākas no šīm tiesībām (piemēram, tiesības uz darba integritāti un autorību) darbojas arī pēc autora nāves un tādējādi garantē tam pienācīga goda izrādīšanu no sabiedrības puses. Šis aspekts veiksmīgi apstiprina, ka nav pietiekami tiesības dēvēt tikai par personiskajām tiesībām, jo personiskās tiesības parasti izbeidzas līdz ar konkrētās personas nāvi (piemēram, uztura tiesība), savukārt aprakstītajā gadījumā tiesības faktiski turpina pastāvēt arī pēc tam, kad to subjekts ir zaudējis tiesības spēju vispilnīgākajā nozīmē. Šī tiesību īpašība liecina par to, ka autora nemantiskās tiesības savā būtībā nav subjektīvas tiesības, bet gan juridisks pienākums visiem sabiedrības individiem ievērot noteiktu uzvedības modeli (*lois de police*)”³⁵. Savukārt Kaspars Balodis grāmatā “Ievads civiltiesībās” norāda, ka, “ja nomirst cilvēks vai beidz pastāvēt juridiska persona, subjektīvās tiesības likumā noteiktajā kārtībā pāriet citām personām vai izbeidzas”³⁶. “Tiesību subjektam piešķirtā tiesiskā vara ir nevis absolūts, bet gan likuma kontrolēts rīcības pilnvarojums. Likumā ir noteikti nepieciešamie ierobežojumi un aizliegumi, lai subjektīvo tiesību īstenošana netraucētu tiesisko kārtību vai pārējo civiltiesiskās apgrozības dalībnieku pamatotās intereses.”³⁷ No minētā secinot, ka gan M. Grudulis, gan K. Balodis uzsver, ka autortiesību un civiltiesību institūti ir cieši saistīti ar individuālajām un sabiedriskajām interesēm, un tiesību īstenošana ir jāuzrauga, lai nodrošinātu līdzsvaru starp subjektīvajām tiesībām un sabiedrības kārtību. M. Grudulis akcentē, ka personiskās tiesības ir autora nemantiskās tiesības, kas saglabājas pēc viņa nāves un ir ne tikai kā individuālas tiesības, bet arī juridisks pienākums visiem sabiedrības locekļiem. Savukārt K. Balodis norāda, ka tiesības tiek ierobežotas un regulētas tiesību aktos, lai tās nenovestu pie kaitējuma citiem tiesību subjektiem. Paustie atzinumi uzsver tiesību pārejas un aizsardzības nozīmi pēc tiesību subjekta nāves, uzsverot, ka tiesības autortiesību jomā nebeidzas ar konkrētās personas nāvi, bet turpinās, lai nodrošinātu gan sociāli taisnīgu, gan tiesiski nepieciešamu regulējumu.

Tādējādi mantinieku nodrošinātā aizsardzība attiecas uz to, lai nodrošinātu, ka šīs tiesības netiek pārkāptas vai apdraudētas pēc autora nāves, taču tās nenodrošina pilnīgu tiesību realizāciju, kāda bija iespējama autora dzīves laikā. Līdz ar to varam secināt, ka mantiniekiem attiecībā uz autora personisko tiesību aizsardzību pāriet tiesības tikai tiktāl, ciktāl tas attiecas uz šo tiesību aizsardzību, nevis to izmantošanu, proti, no tiesību aizsardzības likuma aspekta. Mantiniekiem pastāv tiesību ierobežojums attiecībā uz autora personiskajām tiesībām pēc autora nāves, jo likumdevēja piešķirtā tiesība uz aizsardzību no mantinieku puses jau pati par sevi nozīmē ierobežotu tiesību pāreju.

³⁵ Grudulis M. 2006, 100. lpp.

³⁶ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 117. lpp.

³⁷ Turpat, 36, 118. lpp.

Kopsavilkums

1. Latvijas Autortiesību likums atspoguļo duālistisku pieeju, kurā personiskās un mantiskās tiesības tiek nošķirtas, vienlaikus apliecinot autora personisko tiesību ilgstošo nozīmi arī pēc autora nāves. Šāda pieeja nodrošina līdzsvaru starp mantiniekiem piešķirtajām tiesībām, sabiedrības interesēm un autora radošā darba saglabāšanu ilgtermiņā.
2. Autora personiskās tiesības Latvijas tiesību sistēmā ir atzītas par neatsavināmām un cieši saistītām ar autora personību, tāpēc autora dzīves laikā tās nevar tikt nodotas un nepāriet nevienai personai.
3. Autora mantiniekiem no visām autora dzīves laikā pastāvošajām personiskajām tiesībām uz likuma pamata tieši pāriet tiesības uz darba izziņošanu, proti, izlemt, vai darbs tiks izziņots un kad tas notiks, – tās ir mantinieku izlietojamas tiesības.
4. Autora mantinieki iegūst tiesības aizsargāt visas autora personiskās tiesības; piemēram, mantinieki var nepieļaut darba izkropļošanu, sagrozišanu vai tādu izmantošanu, kas var kaitēt autora godam un cieņai.
5. Personisko tiesību aizsardzība pēc autora nāves ietver ierobežotu tiesību pāreju, kas balstās vairāk uz autora radošā darba un sabiedrisko interešu saglabāšanu, nevis uz mantiniekam nodotām subjektīvām tiesībām. Šīs tiesības mantiniekiem pāriet tikai tiktāl, cik tas attiecas uz šo tiesību aizsardzību, nevis to izmantošanu, proti, no tiesību aizsardzības likuma aspekta.